

Michał Zembrzuski

Pamięć jako zmysłowa władza
poznawcza w ujęciu
Tomasza z Akwinu

ARS MEMORANDI

Określenie pamięci

- **Pamięć** to zmysłowa **władza** (*potentia* - możliwość) duszy rozumnej (*per se*)
 - **Pamięć** (S Th., I, q.78, a. 4, co) to **akt** zachowywania ujęć (*intentiones*) utworzonych przez władzę osądu (pamięć pełni rolę skarbcza).
 - **Przedmiot pamięci** (*memorabilium*) (*De memoria* I, 7-8):
 - ujęcie czasu
 - ujęcie szkodliwości/użyteczności
 - ujęcie odpowiedniości/niezgodności
 - ujęcie przyjemności/nieprzyjemności
-

Określenie pamięci

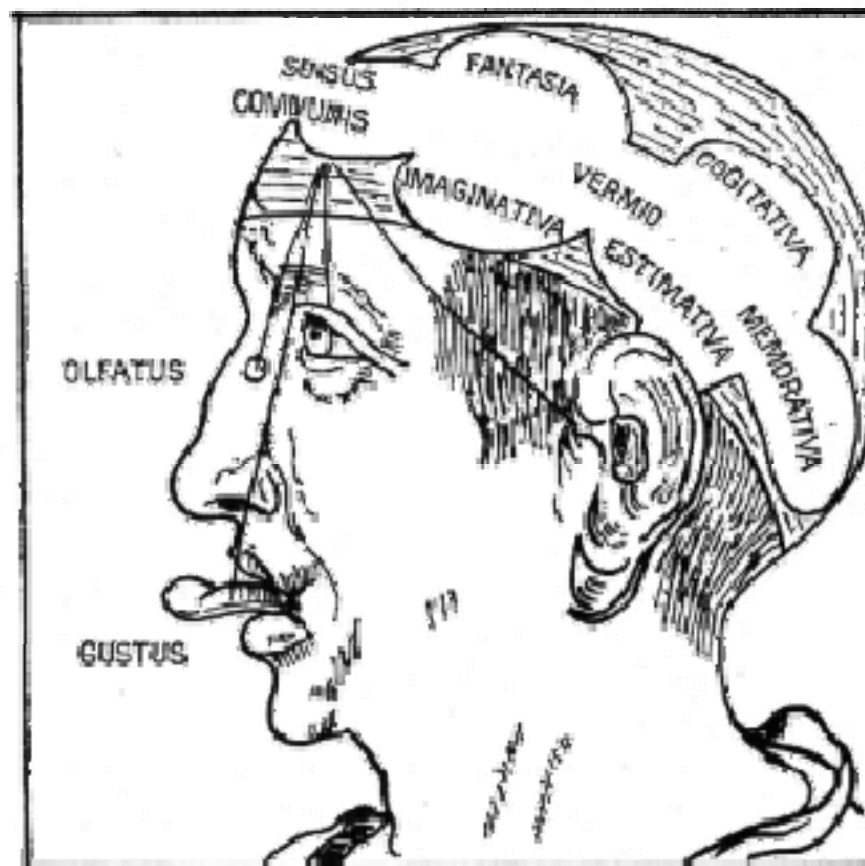
- **Przypomnienie** (S Th., I, q.78, a. 4, co) – jest aktem pamięci w którym przy pomocy sylogizmu dochodzi do odtworzenia z pamięci tego co minione. Dokonuje tego intelekt poprzez kojarzenie wyobrażeń w zależności od ułożenia przedmiotów (*De memoria V, 6*):
 - podobieństwo (*similitudo*)
 - przeciwieństwo (*contrarietas*)
 - bliskość (*propinquitas*)
 - **Pamięć intelektualna** (*per accidens*) (S Th., I, q.79, a. 6, co) – określenie przysługujące intelektowi możliwościowemu ze względu na przechowywanie form poznawczych (*species inteligibiles*).
-

Zasady zapamiętywania (1)

Quorum primum est ut eorum quae vult memorari quasdam similitudines assumat convenientes, nec tamen omnino consuetas, quia ea quae sunt inconsueta magis miramur, et sic in eis animus magis et vehementius detinetur; ex quo fit quod eorum quae in pueritia vidimus magis memoremur. Ideo autem necessaria est huiusmodi similitudinum vel imaginum adinventio, quia intentiones simplices et spirituales facilius ex anima elabuntur nisi quibusdam similitudinibus corporalibus quasi alligentur, quia humana cognitio potentior est circa sensibilia. Unde et memorativa ponitur in parte sensitiva.

Z nich pierwszą regułą jest ta, że do tych rzeczy, które chcemy zapamiętać należy dołączyć odpowiadające podobieństwa rzeczy; nie powinny być one dobrze znane (zupełnie nieznane), ponieważ te rzeczy, które są nieznane większe budzą w nas zdziwienie; one także mocniej i gwałtowniej opanowują duszę; dlatego też te rzeczy, które widzimy w dzieciństwie, lepiej pamiętamy. I dlatego konieczne jest wynajdowanie tego rodzaju podobieństwa lub obrazu, ponieważ ujęcia proste i duchowe łatwo wypadają z duszy (pamięci) jeśli się ich jak gdyby nie skojarzy z pewnymi cielesnymi podobieństwami, a to dlatego, że poznanie ludzkie ma pierwszeństwo (źródło) w rzeczach poznawalnych zmysłowo. Dlatego też władza pamiętania mieści się w zmysłowej części duszy.
(S Th., II-II, q. 48, a. 1, ad. 2)

Znajdywanie podobieństw cielesnych

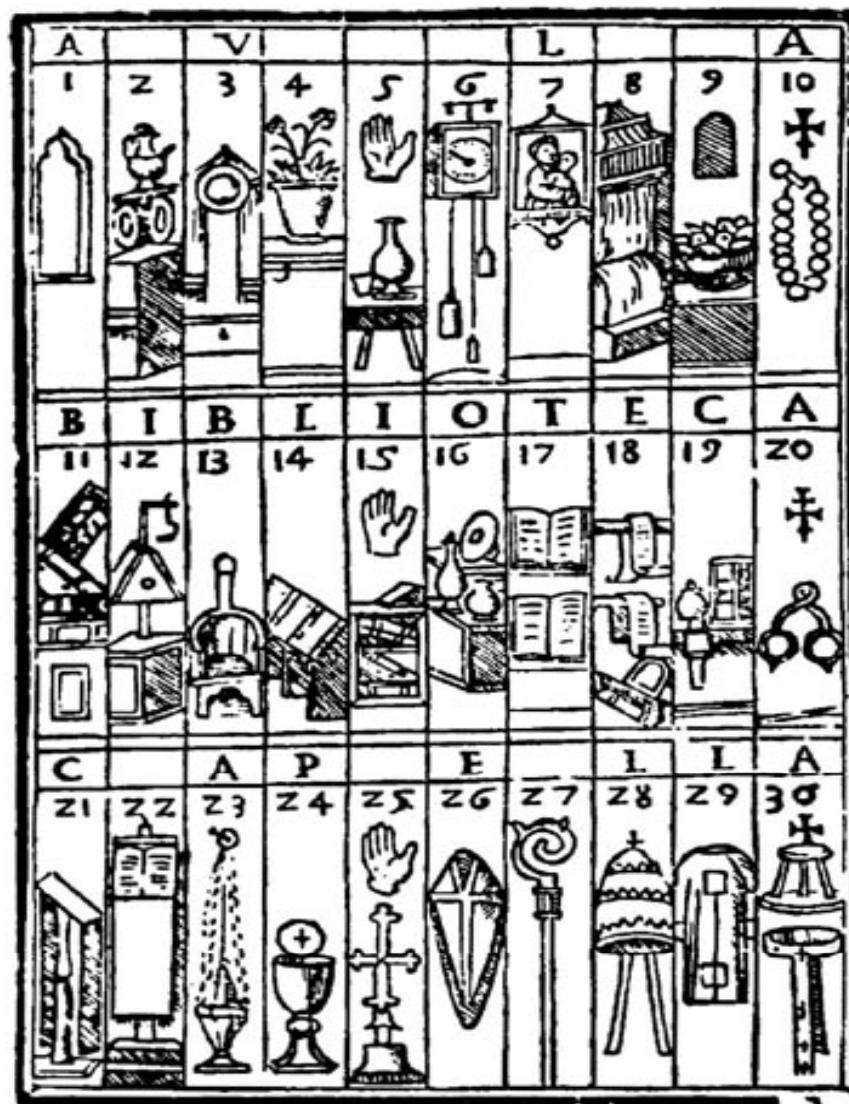
Johannes Romberch OP, *Congestorium artificiosae memoriae*, wyd. weneckie, 1533.

Zasady zapamiętywania (2)

Secundo, oportet ut homo ea quae memoriter vult tenere sua consideratione ordinate disponat, ut ex uno memorato facile ad aliud procedatur. Unde philosophus dicit, in libro De Memoria et reminiscencia., *a locis videntur reminisci aliquando, causa autem est quia velociter ab alio in aliud veniunt.*

Drugą regułą jest ta, że rzeczy, które człowiek chce dokładnie zapamiętać, należy koniecznie rozmieścić w rozważonym (obmyślonym) porządku, aby móc z jednego zapamiętanego (punktu) łatwo przejść do następnego. Dlatego Filozof mówi w księdze *O pamięci*: „za pomocą miejsc niektórzy sobie przypominają, powodem tego jest to, że szybko od jednego w następne przechodzą (miejsce)”.
(S Th., II-II, q. 48, a. 1, ad. 2)

Rozmieszczenie
w pewnym
porządku

Johannes Romberch OP, *Congestorium artificiosae memoriae*, wyd. weneckie, 1533.

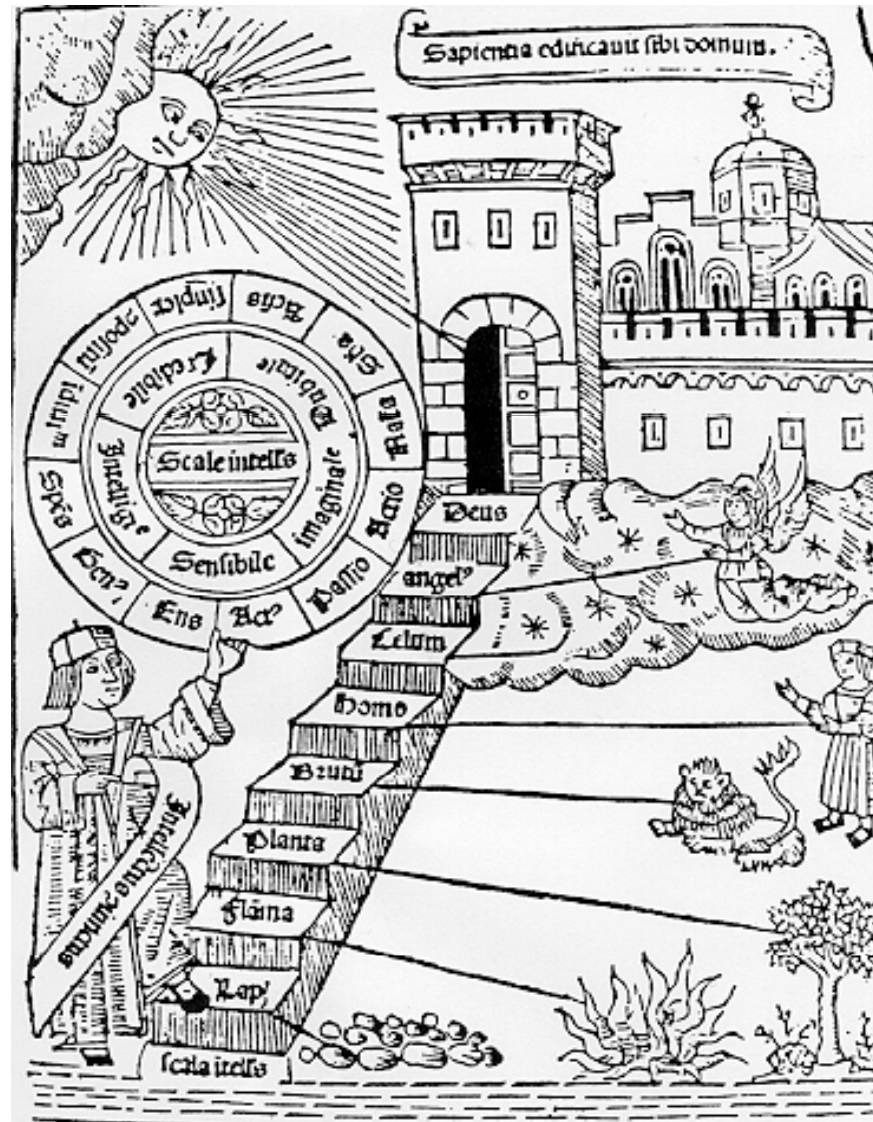
Zasady zapamiętywania (3)

Tertio, oportet ut homo sollicitudinem apponat et affectum adhibeat ad ea quae vult memorari, quia quo aliquid magis fuerit impressum animo, eo minus elabitur. Unde et Tullius dicit, in sua rhetorica, quod *sollicitudo conservat integras simulacrorum figuras*.

Trzecią regułą jest ta, żeby koniecznie człowiek dołączył żarliwość (troskę) i przywołał uczucia do tych rzeczy, które chce zapamiętać, ponieważ to co lepiej w duszy było odcisnięte to mniej z niej wypada. Dlatego Cynceron mówi w swojej Retoryce, że „żarliwość (troska) pomaga zachować w pełni kształty wizerunków”.

(S Th., II-II, q. 48, a. 1, ad. 2)

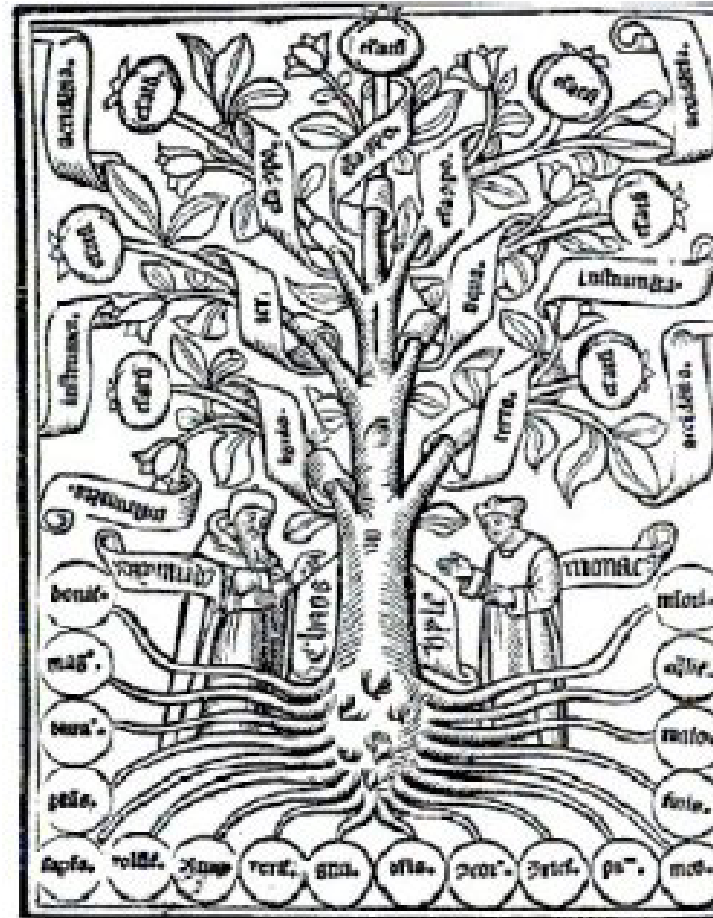
Dołączenie żarliwości

Zasady zapamiętywania (4)

Quarto, oportet quod ea frequenter meditemur quae volumus memorari. Unde philosophus dicit, in libro De Memoria et reminiscencia, quod *meditationes memoriam salvant*, quia, ut in eodem libro dicitur, consuetudo est quasi natura; unde quae multoties intelligimus cito reminiscimur, quasi naturali quodam ordine ab uno ad aliud procedentes.

Czwartą regułą jest ta, że koniecznie często powinniśmy rozmyślać o rzeczach, które chcemy zapamiętać. Dlatego Filozof mówi w księdze *O pamięci*, że „rozmyślanie zachowuje pamięć”, ponieważ jak dalej w tej księdze mówi, że „przyzwyczajenie jest jakby naturą”; stąd rzeczy o których często rozmyślamy (poznajemy, rozumiemy), łatwo sobie przypominamy, jak gdyby w naturalnym porządku przechodząc od jednego do następnego.
(S Th., II-II, q. 48, a. 1, ad. 2)

Częste rozmyślanie

Rajmund Lull, *Arbor scientiae*, wyd. Iyońskie, 1515.